

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**№ 5 (310) ЧЕРВЕНЬ
2017**

very significant, since they shape the mood of the people's masses. Language communication is gradually becoming the most modern, relatively cheap, environmentally safe, and which is more the most effective weapon. In this regard now it is most relevant to study linguistic, or rather - iconic, features of the hybrid warfare. At the time of the war some signs and symbols start to flourish. Over the past few centuries, people have developed various traditions of symbolic representation of war. There are two polar points of view: a heroic and catastrophic views on the war. This confrontation remains in the modern realities of war. The author explains the construct of «hybrid war», from the position of the semiotics of C. Peirce, the author also characterizes coming into use of codes of hybrid warfare into the life of society, proving that this strategy is not new. Efforts to influence the masses through the use of mass media were made long before invention of the Internet and television (for example, Napoleon actively used propaganda with the help of signs and symbols). The new trends in the hybrid warfare now are intensity and impact of the media, as well as the speed of switching to new media.

Keywords: hybrid warfare, sign, media, strategy, Internet.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2017 р.

Прийнято до друку 26.05.2017 р.

Рецензент – д. соц. н., професор
Кононов І. Ф.

УДК 316.774:316.485.26 (477)

І. В. Журба

ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯ «Л/ДНР» ЯК ЗАСОБИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БОРОТЬБИ В ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ НА ДОНБАСІ

Актуальність теми. Протягом багатьох століть характер ведення воєнних дій переживав кардинальні зміни, що фіксується концепцією «поколінь війни». Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття на зміну класичній стратегії війни прийшла нова парадигма, що отримала назву війни четвертого покоління (4GW – The 4th Generation War). Одночасно в науковий обіг була введена концепція гібридної війни. В останні роки питання гібридної війни хвилює західних та вітчизняних вчених, оскільки стосується багатьох сфер життєдіяльності суспільства: політичної, економічної, інформаційної тощо. Ними визнано, що важливим чинником гібридної війни є інформаційна війна. Саме тому вважаємо, що вивчення інформаційної війни, як елементу гібридної війни, є вкрай необхідним у сучасному світі [1].

Проблема дослідження полягає в тому, що за роки воєнних дій на Донбасі не вивчалися ЗМІ маріонеткових утворень «ЛНР», «ДНР», які є дієвою зброєю масового враження.

Рівень розробленості проблеми. Проблемою гібридної війни вже довгий час займалися західні і російські вчені, такі як Маргарет Бонд [2], Морис Дэйві [3], Мартін ван Кревельд [4], Мері Калдор, Костянтин Сівков [6] та ін. Наразі вивченням гібридної війни на Донбасі займаються А. В. Бадер [7], І. Ф. Кононов[8], Є. В. Магда[9], І. П. Рущенко[10], М. П. Требін [11], С. В. Хобта[12] та ін.

Об'єктом нашого дослідження буде інформаційна війна як елемент гібридної війни, предметом діяльності інтернет-видань сепаратистів «ЛНР» і «ДНР».

Метою для себе ми визначимо реконструкцію і аналіз картини соціальної дійсності, яку створюють сепаратистські ЗМІ.

Для досягнення мети були вирішені наступні завдання:

– Визначено, як сепаратистські ЗМІ через набір тем і символів формують картину соціального світу.

– Виявлені методи впливу цих ЗМІ на суспільну свідомість.

– Досліджені відмінності риторики інтернет видань в «ДНР» і «ЛНР».

Емпірична інформація була отримана методом контент-аналізу.

В ході дослідження ми орієнтувалися на дві гіпотези:

1. Сепаратистські ЗМІ за допомогою певних тем і символів формують власне уявлення про події на сході України.

2. Інтернет видання сепаратистських ЗМІ ведуть інформаційну війну, метою якою є негативне ставлення до України, та висвітлення подій на сході України як війна проти мирних громадян.

Методика аналізу.

Були обрані наступні інтернет-видання: dnr24.su, Новини Донецької Республіки, МІА «Істок» і Луганський Інформаційний Центр. Ми зупинили свій вибір на даних інтернет – виданнях тому, що вони функціонують з 2014–2015 року. Відбір одиниць спостереження відбувався наступним чином: в архіві новин випадковим чином обиралися публікації, крок вибірки 100 на сайтах dnr24.su і МІА «Істок», крок вибірки 200 на сайтах Новини Донецької Республіки і Луганському Інформаційному Центрі. Були отримані наступні данні: сайт dnr24.su (398 смислових одиниць), «Новини Донецької Республіки» (199 смислових одиниць), МІА «Істок» (287 смислових одиниць), та сайт Луганський Інформаційний Центр (571 смислових одиниць).

Перед початком відбору для кожного сайту генерувалося випадкове число від 1 до 20. Відбір починався з публікації під цим номером. Аналіз публікацій здійснювався з використанням розробленого

здалегідь рубрикатора, де були передбачені смислові одиниці і способи їх фіксації. В даному дослідженні фіксувалася лише частота появи тієї чи іншої смислової одиниці в інформаційному потоці, що створюється відповідним ЗМІ.

Отримані дані подаються у процентах від загальної кількості зафіксованих смислових одиниць в інформаційному потоці того чи іншого інтернет-видання.

Виклад основного матеріалу.

Здійснений нами аналіз показав, що сепаратиські ЗМІ здебільшого фокусують свою увагу на висвітленні дій українських військових у порівнянні з діями власної армії. Так, сайт новин dnr24.su приділяє більшу увагу інформації про дії ЗСУ (8,7%) і значно менший акцент робить на діях власних бойовиків (5,7%). Картина військових дій з позиції даного сайту виглядає так: кількість згадувань про обстріли з боку ЗСУ мирних громадян складає 24,1%, в той час як згадування про обстріли позицій сил ДНР лише 0,2%. Подаючи інформацію таким чином вони, мабуть, намагаються переконати населення, що ЗСУ воює виключно з мирними громадянами. Кількість згадувань про загиблих цивільних громадян становить 1,2%, а про обстріли силами ЗСУ мирних громадян – 24,1%. Ця інформація може свідчити про те, що сайт dnr24.su намагається нав'язати жителям непідконтрольних України територій думку, що обстріли мирних громадян здійснюються виключно силами ЗСУ. Окрім того сайт досить часто пише про підготовку наступу української армії та загострення військових дій на лінії розмежування (15,5%). З огляду на це ми можемо сказати, що даний сайт постійно підтримує в масовій свідомості людей на окупованих територіях страх перед наступом української армії та сприяє спотворенню уявлення населення про Україну. Замовчуючи інформацію про випадки порушення власними вояками умов перемир'я на Донбасі, ЗМІ «ДНР» пишуть про факти порушення перемир'я з боку українських військових (2,5%).

Слід зауважити, що даний сайт приділяє багато уваги не лише військовим діям, а й згадкам про українських політичних діячів (загалом 1,5 % усіх смислових одиниць). Серед них варто назвати Петра Порошенка (0,7%), Олександра Турчинова (0,2%), Володимира Гройсмана (0,2%) та Андрія Білецького (0,2%). Згадуються тут і російські політичні діячі (1,5%): Володимир Путін (0,7%), Володимир Жириновський (0,2%), Дмитро Песков (0,2%) та Борис Грызлов (0,2%). Значно більшу увагу даний сайт приділяє «політичним діячам Л/ДНР» (6,7%). Увага ця виглядає наступним чином: Едуард Басурін (3,2%), Олександр Захарченко (1,7%), Ігор Стрелков (0,2%), Денис Пушилін (1,2%), Владислав Дайнега (0,7%), Ігор Яценко (0,2%). Це, мабуть,

можна витлумачити як прагнення показати себе самостійною силою, а не маріонетками Росії.

Риторика даного сайту є досить агресивною. ЗСУ, добровольчі батальйони, Нацгвардія подаються виключно в негативному світлі через відповідні меми: «Карателі» – 3%, «Бандерівці» - 0,7%, «Укронацисти» – 0, 2%, «Укропи» – 0,7%, «Нацисти» – 0,5%, «Українські окупанти» – 0,2%.

Слід відмітити, що даний сайт приділяє увагу не лише військовим діям, політичним діячам, а й політичним процесам які проходять у Мінську: переговори в Мінську (0,7%), «Мінськ 1 і Мінськ 2» (3,5%),). Важливою є тема участі ОБСЄ у врегулюванні конфлікту (2%). Даний сайт намагається звернути увагу читачів на інтеграцію Донбасу до Росії (0,7%). ЗМІ «ДНР» пишуть про необхідність проведення виборів у «ДНР» згідно з підписаними угодами у Мінську (згадки про це складають 2% смислових одиниць). Проект «Новоросія» згадується всього в 1% смислових одиниць. Кількість згадувань з часом зменшується.

Аналіз сайту «Новини Донецької Республіки» дозволяє зробити наступні узагальнення. Цей засіб масової інформації частіше фокусує увагу на діях українських військових у порівнянні з діями бойовиків «ДНР» (17% і відповідно 3,5%). Картина воєнних дій з позиції даного сайту виглядає так: безперервні обстріли з боку ЗСУ мирних громадян (28,1% смислових одиниць). Даний сайт намагається представити ЗСУ як сторону конфлікту, яка воює саме з мирними громадянами.

Сайт також згадує про підготовку наступу української армії (5,5%). Інформація що стосується українських добровольчих батальйонів складає 1%, згадки про «Правий сектор» - 2%.

Сайт «Новини Донецької Республіки» інформує про політичне життя України і Росії. Згадки про українських політичних діячів загалом складають 9% смислових одиниць. Згадують тут Петра Порошенка (4,5%), Олександра Турчинова (0,5%), Дмитра Яроша (0,5%), Володимира Гройсмана (0,5%), Арсенія Яценюка (1%), Арсена Авакова (1%), Андрія Лисенка (0,5%), та Леоніда Кучму (0,5%). Згадки про російських політичних діячах становлять 1% смислових одиниць. Найчастіше згадували Сергія Аксьнова (0,5%) та Бориса Гризлова (0,5%). Цей сайт значно більшу увагу приділяє «політичним діячам Л/ДНР»(5,5%). Згадували Олександра Захарченка (1%), Едуарда Басурина (2,5%), Дениса Пушиліна (0,5%), Владислава Дайнега (1,5%) та Андрія Марочка (0,5%). Таким чином ми бачимо, що українські політичні діячі фігурують на даному сайті частіше за діячів «Л/ДНР» і за російських політиків. Правда, українські політичні діячі згадуються з негативними конотаціями.

Риторика даного сайту є менш агресивною, ніж у dnr24.su. Узвичаєна на окупованих територіях риторика стосовно ЗСУ, добровольчих батальйонів, Нацгвардії застосовується не дуже часто: «каратели» – 1% та «націоналістичні батальйони» – 1%.

На шпальтах даного видання згадуються переговори у Мінську (1%), «Мінську 1 і Мінську 2» (3,5%), участь ОБСЄ у врегулюванні конфлікту (1,5%). Тема необхідності проведення виборів в «ДНР» склала 2% зафіксованих смислових одиниць.

Проаналізовані новини луганського сайту МІА «Істок» дають підставу для наступних узагальнень. Цей сайт майже однаково увагу приділяє ЗСУ (16,7%) та «Народній міліції ЛНР» (15,6%). Про силовий підрозділ «ЛНР», так зване «МГБ» інформація подається значно рідше (1,4%). Картина військових дій з позиції даного сайту відрізняється від тієї, яку ми могли бачити на донецьких сайтах. Кількість згадувань про обстріли з боку ЗСУ мирних громадян склала 2% смислових одиниць, інформація про обстріли позицій «Народної міліції ЛНР» – 14,2%. Виходить, що в «ДНР» ЗСУ воюють з мирним населенням, а в «ЛНР» – з «Народною міліцією ЛНР». Або тут йдеться про різні ЗСУ?

Цей сайт також пише про підготовку наступу української армії та про загострення воєнних дій на лінії розмежування – 19,8%. Українським добровільним формуванням сайт приділяє мало уваги (0,3%).

Українським політичним діячам значної уваги на даному сайті не приділяють. Зафіксовані лише нечисленні згадки про Петра Порошенка (0,3%). Аналогічно виглядає і висвітлення діяльності російських політиків. Згадується лише Володимира Путіна (0,3%). Але цей сайт дає значно більше інформації про луганських політичних діячів (12,5%). Серед останніх можна виділити: Ігоря Плотницького (2%), Владислава Дайнега (1,3%), Андрія Марочка (5,5%), Ігоря Яценка (2,7%), та Маноліса Пілавова (0,3%). Це відповідає прагненням керівництва «ЛНР» показати себе самостійною силою, а не маріонетками Росії.

ЗСУ, добровольчі батальйони, Нацгвардія, розглядаються виключно в негативному світлі, їх представляють як: «каратели» (0,3%) та «націоналістичні батальйони» (0,3%). Висвітлюються переговори в Мінську (1%) та зустрічаються згадки про «Мінськ 1 і Мінськ 2» (4,5%), дається інформація про участь ОБСЄ у врегулюванні конфлікту (2,4%). Про необхідність проведення виборів в «ЛНР» згідно з підписаними угодами у Мінську на цьому сайті теж писали (2,1%).

Луганський інформаційний центр – це офіціоз керівництва «ЛНР». Тут майже рівна кількість згадувань про дії ЗСУ (6,1%) та «Народної міліції ЛНР» (5,8%), менше згадок про «МГБ» (2,1%). Твердження про обстріли з боку ЗСУ мирних громадян складають 1,2% смислових

одиниць, в той час як згадування про обстріли позицій сил «Народної міліції ЛНР» – 3%.

Українським добровільним формуванням сайт приділяє мало уваги (0,3%), більше тут згадка про «Правий сектор» (0,7%). Сайт достатньо регулярно пише про підготовку наступу української армії та про загострення ситуації на лінії розмежування (8,2%).

Луганський інформаційний центр (ЛІЦ) у порівнянні з МІА «Істок» частіше згадує українських політичних діячів (3,3%): Петра Порошенка (1,8%), Дмитра Яроша (0,2%), Володимира Гройсмана (0,4%), Арсенія Яценюка (0,7%), Арсена Авакова (0,2%) та Андрія Парубія (0,2%). З російських політиків згадувався лише Борис Гризлов (0,5%). Даний сайт значно більше уваги приділяє політичним діячам «Л/ДНР» (13,6%). Згадували Ігоря Плотницького (6,6%), Олександра Захарченка (0,4%), Геннадія Ципкалова (0,4%), Олексія Мозгова (0,2%), Деніса Пушиліна (0,2%), Владислава Дайнега (1,9%), Андрія Марочка (1,6%), Ігоря Яценка (0,9%), Олега Анащенка (0,9%), та Маноліса Пілавова (0,4%). Ця тенденція притаманна усім інтернет-виданням сепаратистів. Тому є підстави говорити про загальну тенденцію представити себе незалежними і самодостаніми.

Як і на решті сайтів на ЛІЦ ЗСУ, добровольчі батальйони, Нацгвардія, представлені виключно негативно: «карателі» (0,6%), «уक्रонацисти» (0,2%), «укропи» (0,2%), «націоналістичні батальйони» (0,7%) та «нацисти» (0,7%).

Достатньо регулярно згадуються переговори в Мінську (0,9%), «Мінськ 1 і Мінськ 2» (11,3%), участь ОБСЄ у врегулюванні конфлікту (1,9%). Питання проведення виборів в «ЛНР» потрапляє на сторінки видання нарівні з висвітленням переговорів у Мінську (0,9% смислових одиниць).

ЛІЦ пише про необхідність «децентралізації» України (4,5%), про особливий статус Донбасу (4,3%).

Висновки.

Інтернет-видання сепаратистів є засобом гібридної війни, розв'язаної Росією проти України.

Інформаційний потік у ЗМІ «ДНР» і «ЛНР» не повністю співпадає за тематизацією. Це добре видно на прикладі інформаційних повідомлень про дії української сторони. Достатньо показовою є відсутність згадок про Владислава Суркова, який є кремлівським куратором Донбасу.

Сепаратистські ЗМІ формують негативне уявлення про Україну в цілому, про ЗСУ, Нацгвардію України, добровольчі батальйони. Використовуються спеціальні меми, які повинні залякувати мирних мешканців на окупованих територіях: «карателі», «бандерівці»,

«українацисти», «українофи», «націоналістичні батальйони», «нацисти». Риторика сайтів «ДНР» є більш агресивною, ніж ЗМІ «ЛНР».

Наше дослідження має лише попередній характер. Для більш детального вивчення інформаційної війни на Донбасі і ролі в ній інтернет-видань варто враховувати не лише частоту появи смислових одиниць в інформаційних потоках, але і їх ціннісну спрямованість.

Список використаної літератури

- 1. Світова гібридна війна: український фронт.** Монографія / За загальною редакцією В. П. Горбуліна. – К.: НІСД, 2017. – 496 с.
- 2. Bond M.** Hybrid War: A New Paradigm for Stability Operations in Failing States. Strategy Research Project / Colonel Margaret S. Bond. – U.S. Army War College, Carlisle Barracks, Carlisle, PA, 2007. – 25 p. – Mode of access: <http://www.comw.org/qdr/fulltext/0703bond.pdf>.
- 3. Дэйви М.** Эволюция войн / Морис Дэйви / Пер. С англ. Л. А. Калашниковой. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2009. – 382 с.
- 4. Ван Кревельд М.** Трансформация войны/ Мартин ван Кревельд/ Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес букс, 2005. – 344с.
- 5. Калдор М.** Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху / Мэри Калдор / Пер. С англ. А. Апполонова, М. Дондуковского; ред. перевода А. Смиронов, В. Софронов. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2015. – 416 с. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.etextlib.ru/Book/Details/60723>.
- 6. Сивков К. В.** Вакцина от «цветной» заразы. Что должна делать российская власть, чтобы сохранить политическую систему / Константин Валентинович Сивков. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://vprk-news.ru/articles/15617>.
- 7. Бадер А. В.** Трансформація засобів та форм реалізації збройного насилля у сучасному світі / Антон Васильович Бадер // Грані. Науково-теоретичний альманах. – 2016. – №138 (10). – С. 60–65.
- 8. Кононов І. Ф.** Луганський синдром як масова аномічна реакція на розгортання гібридної війни / Ілля Федорович Кононов // Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти: матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 10 квіт. 2015) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, Ф-т права та масових комунікацій, Кафедра соціології та психології; Соціологічна асоціація України. – Х.: ХНУВС, 2015. – С.10–16.
- 9. Магда Є. В.** Виклики гібридної війни: інформаційний вимір / Є. В. Магда // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – № 5. – С. 138–142. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_5_29
- 10. Рущенко І. П.** Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога / Ігор Петрович Рущенко. – Харків: ФОП Павленко О. Г., 2015. – 268 с.
- 11. Требін М. П.** Соціологія війни: український контекст / Михайло Петрович Требін //

Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. – Харків, 2015. – №1148. – Вип. 34. – С. 30–34. **12. Хобта С. В.** Соціологія війни як завдання української соціології / Світлана Вікторівна Хобта // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологічні науки. – 2016. – № 5 (302). – С. 126–150.

Журба І. В. Інтернет-видання «Л/ДНР» як засоби інформаційної боротьби в гібридній війні на Донбасі

В статті розглядаються інтернет-видання «ЛНР» і «ДНР» як засоби інформаційної війни проти України. Показано, що головним способом впливу на свідомість громадян України, що опинилися на тимчасово окупованих територіях, є своєрідна тематизація дійсності сепаратистськими ЗМІ. Вони створюють доволі герметичну конструкцію дійсності, негативно представляючи все, що пов'язано з Україною, майже не торкаючись проблем Росії, і зосереджуючись на реаліях так званих «республік». Встановлено, що інформаційний потік у ЗМІ «ДНР» і «ЛНР» не повністю співпадає за тематизацією. Це добре видно на прикладі інформаційних повідомлень про дії української сторони: донецькі інтернет-видання постійно твердять, що ЗСУ України воює з мирними громадянами, а луганські інтернет-ЗМІ розповідають, що ЗСУ воюють з «Народною міліцією ЛНР». ЗМІ «Л/ДНР» формують негативне уявлення про Україну в цілому, про ЗСУ, Нацгвардію України та добровольчі батальйони, використовуючи спеціальні меми: «бандерівці», «нацисти», «карателі» і т. д.

Ключові слова: Донбас, ЗМІ «Л/ДНР», інформаційна війна, меми, гібридна війна.

Журба І. В. Интернет-издания «Л/ДНР» как средства информационной борьбы в гибридной войне на Донбассе

В статье рассматриваются интернет-издания «ЛНР» и «ДНР» как средства информационной войны против Украины. Показано, что главным способом воздействия на сознание граждан Украины, оказавшихся на временно оккупированных территориях, является своеобразная тематизация действительности сепаратистскими СМИ. Они создают довольно герметичную конструкцию действительности, отрицательно представляя все, что связано с Украиной, почти не касаясь проблем России, и сосредотачиваясь на реалиях так называемых «республик». Установлено, что информационный поток в СМИ «ДНР» и «ЛНР» не полностью совпадает по тематизации. Это хорошо видно на примере информационных сообщений о действиях украинской стороны: донецкие интернет-издания постоянно твердят, что ВСУ Украины воюет

с мирными гражданами, а луганские интернет-СМИ рассказывают, что ВСУ воюют с «Народной милицией ЛНР». СМИ «Л / ДНР» формируют негативное представление об Украине в целом, о ВСУ, Нацгвардии Украины и добровольческих батальонах, используя специальные мемы: «бандеровцы», «нацисты», «каратели» и т. д.

Ключевые слова: Донбасс, СМИ «Л/ДНР», информационная война, мемы, гибридная война.

Zhurba I.V. Internet media of the «LPR» and «DPR» as means of information struggle in the hybrid warfare in the Donbass.

The article deals with Internet media in the «LPR» and «DPR» as means of information warfare against Ukraine. It is shown that the main way to influence the consciousness of citizens of Ukraine, caught in temporarily occupied territories, is a kind of thematization of reality by separatists' media. They create a rather tight construction of reality, negatively representing everything connected to Ukraine, not dealing with Russia's problems, and focusing on the realities of the so-called «republics». It is established that thematizations of the information flow in the media of the «DPR» and «LPR» do not fully coincide. This can be clearly seen on the example of information on the actions of the Ukrainian side: the Donetsk Internet publication constantly insists that the Ukrainian Armed Forces are at war with civilians, whereas Lugansk Internet media say that the Armed Forces of Ukraine are at war with the People's Militia of the Lugansk People's Republic. The "LPR" and «DPR» media form a negative image of Ukraine as a whole, the Armed Forces of Ukraine, the National Guard of Ukraine and volunteer battalions, using special memes like «Bandera», «Nazis», «punishers», etc.

Keywords: the Donbass, the «LPR» and «DPR» media, information war, memes, hybrid warfare.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2017 р.

Прийнято до друку 26.05.2017 р.

Рецензент – д. соц. н., професор

Кононов І. Ф.

Наукове видання

ВІСНИК

Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(соціологічні науки)

№ 5 (310) червень 2017

Відповідальний за випуск:
д. с. н., проф. **І. Ф. Кононов**

Технічне редагування та коректура: С. В. Хобта

Переклад і редагування анотацій англійською мовою:
І. В. Рознатовський

Здано до склад. 27.05.2017 р. Підп. до друку 30.06.2017 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 23,48. Наклад 200 прим. Зам. № 63.

Видавець

Видавництво Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, Луганська область 92703, тел: 095-620-10-
20;

e-mail: luguniv.info.edu@gmail.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.